

SZELLEMI KÉZFOGÁS

Szakonyi Károly egy szellemi kézfogással átadta rovatát Alföldy Jenőnek. Az Olvassuk újra! ezután költőket idéz fel a közeli múltból: Pilinszky János és Utassy József után most Kálnoky László alakját eleveníti meg írásában.

ALFÖLDY JENŐ

KÖLTŐ, NAPFOGYATKOZÁS IDEJÉN

Kálnoky Lászlóra emlékezve (1912–1986)

Úgy vélem, Kálnoky Lászlóról sok mondandója lesz még az utókornak, ha a majdani nemzedékek irodalomra fogékony egyedei észreveszik, hogy a huszadik század közepének, második felének nagy költői és műfordítói közé tartozott ő is, mint legkülönb kortársai és barátai a Nyugat harmadik nemzedékéből (Radnóti Miklós, Weöres Sándor, Jékely Zoltán, Rónay György, Vas István). Verseit sokat próbált szívvel ajánlhatom a mai olvasóknak: rajtuk is múlik, hogy utódaik tudnak-e mit kezdeni vele, az újabb magyar költészet egyik legérdekesebb egyéniségével. Érdekességét ezért hangsúlyozom, mert ritkaság, hogy egy költő egyfelől tragikus, felséges, másfelől szatirikus, ironikus és humoros versei olyan tökéletes egyensúlyban állnak, mint az ő életművében. Ez a sokoldalúság kiemelkedő adottságainak köszönhető: alakváltó kedélyének, tévedhetetlen formaérzékének, a dolgok mélyére tekintő bölcsességének s a költői egyéniség erkölcsi ítélő erejének. Köszönhető ugyanúgy a magyar és a világirodalom poeta doctusi ismeretének, hagyománytisztelőének és az újítás iránti fogékonyságának. És köszönhető még számos emberi tulajdonságának – közülük kiemelem nagyfokú érzékenységét. Azt, hogy tudott felháborodni a korabeli történelem gaztettein, az embertelenség kirívó megnyilvánulásain. Ebben az indíttatásban is nagy volt, mint említett pályatársai, akikkel együtt sorsaként szenvedte meg a második világháborút, és mint ők, írta meg remeklő „tiltakozó” verseit, ahogy Halász Gábor jellemezte ezt a jelentős költőrajt. Együtt bujkált az üldözöttekkel, és meg is tette értük, amit megtehetett, hamis igazolványokkal, rejtékhelyekkel. A későbbiekben is sorsaként élte meg az elnyomást, a kirekesztést, költői munkájának ellehetetlenítését. Viselte, kedvenc drámahőisével, Hamlettel mondván, „a kor gúny-csapását”. Ezek a tulajdonságai alkották költői személyiségének magvát, s ezek működtették hajlott éveiben is

töretlen alkotóenergiáját. Mennyiségre is tekintélyes műveiből semmit sem kell palástolni, mentegetni vagy udvariasan elhallgatni. Nem csekély dolog ez a huszadik század szellemi-erkölcsi napfogyatkozásainak idején. Az ezredforduló változásait meg nem érve, éppen csak megérezhette a szabadság közeledtét, de annak örömeiből és csalódásaiból kóstolót venni már nem jutott ideje.

Méltatói már megrajzolták hitelesnek mondható költői portréját, de úgy érzem, jócskán hagytak az utókornak tennivalót. Vannak még kellőképpen föl nem tárt tartományai Kálnoky életművének. Csak egy példát hozok föl sokrétű költészetéből. Élete vége felé adta közre *A fagyaltárus zsoldárjai* című és *Álom a magyar avantgárról* alcímű versciklusát, azzal a leplezetlen szándékkal, hogy tüntetőleg mutassa fel: őt mint meggyőződéses európaít, mint a költői újítás hívét s mint az avantgárd stílus avatott hazai tolmácsolóját, öregkorában sem lehet megállapodott és megátalkodott, konzervatív irodalmi alaknak tekinteni. A klasszikus világirodalmi értékek is a saját koruk közizlése fölé emelkedtek, tehát az ő nevükben sem törhet pálcát fölötté a jelenkor ítésze, ha szokatlanul frissíti föl az untig megszokottat. Mint a nagy stílusösszegezők általában, ő is a hagyomány és az újítás ötvözői közé tartozott – rajongásig szeretett magyar és világirodalmi mestereinek ismeretében mást nem is gondolhatnánk róla. Ám ha úgy látta, hogy a merész újítások új hullámait mesterséges gáttal akarják elzárni a nagy, közös irodalmi áramlástól, akkor a fiatal szívűek közé állt, s érdekükben ilyen mottóval vértette föl szürrealista stílusban írt verseinek egyikét. *A prémvadászokat*: „Hogyha zeng a régi kardal: / »Le a neo-avantgárral!« / Állj a vártán kivont karddal!”

Nem tartozott ő a „galambepéjű” mesterek közé, hogy ismét a vívásban jeleskedő Hamletet idézzem, ezúttal a színészjelenetből. A hatvanas évek elejének ízlésdiktátúrája idején egyik legnagyobb visszhangot kel-

tő versében, *A kegyelet oltárán* címmel már megírta, s erre visszautalva megerősítette a *Széljegyzetben*, hogy nem óhajt részt venni az avuló és lomtalanításra érett irodalmi és egyéb kacatok kegyeletteljes tartósításában. Mondta ezt akkor, amikor még tele volt a padlás meg a pince a „szocialista realizmus” gyorsan avuló termékeivel. Az (agy)lágulás éveiben, már a nyolcvanas években, ugyan miért tűrte volna szótlannul, hogy az avantgárd új követői, a „neo-avantgardok” (egy Tandori Dezső, egy Tolnai Ottó vagy egy Ladik Katalin) ismét a mellőzöttek sorsára jusson néhány „túl buzgó sírásó” jóvoltából?

Mint mondtam, Kálnoky nem volt galambepéjű – de nemcsak az irodalmi kortársak kedvéért állt a szurkálók pengéi elé. Az *Álom a magyar avantgarde-ról* ciklus egyik fő mondandója, hogy öregén is képes a tízes, húszas és későbbi évek forradalmi parázsának élesztgetésére. Nem nyugodott bele a megcsontosodott, dogmatikus elméletekkel csontvázszerűen megmerevített irodalmi széplelkűségbe. „Akad, ki megunta szépet”, írta merészen 1962-es *Széljegyzetében*. Szép az, ami megrendít és fölkavar – ez a gondolat a hatvanas évek első felében megújult, avantgárd elemeket is a stílusába építő Csoóri Sándor egyik, későbből visszatekintő esszéjében olvasható. Kálnoky, önmagát a fiatalabbak helyébe képzelve, megérezte különös érzékenységű ösztöneivel, hogy a magyar irodalom történetében, Kassáknak és szellemi társainak hősies erőfeszítései ellenére, bizony hiányosan tört magának utat az avantgárd líra. Miért ne lehetne ezen a csapáson továbbhaladniuk a fiataloknak és az idősöknek is, Kassákat, Bretont, Tzarát folytatva, egyszersmind meghaladva? A logikus gondolkodás azt súgja: az évtizedekkel korábbi avantgárd a nyolcvanas években már maga is évtizedek óta *hagyomány*. Ne zárják el a zsilipeket az „ősök” és az „előősök” között, ha az alkotók új összekötő csatornákat keresnek. Ez valósult meg a kései Kálnokynál is, amikor az

KÁLNOKY LÁSZLÓ

KEDVEZŐTLEN BENYOMÁSOK

a több irányú kiszolgáltatottság morzsáiból
tengődöm mialatt közeledik felém
egy gigászi méretű kukoricadaráló
számomra minden mértékegység abszolút
nem küzdök a hiányok ellen nem tiltakozom
a legöszvérszagúbb tanulmányok nyilvános felolvasása
a legszívhervasztóbb zeneművek előadása
ellen sem sőt vágyam a teljes vágytalanság
állapota sajnos némely kedvezőtlen benyomások
tüstént tovalódítanak a lendületes éjszakai csetepaték
lándzsaerdejéből mondhatnak amit akarnak
annyi mindennek hátat fordítottam már fiatalon
hogy százezrek szellentése sem tudja rám csapni
a koporsófedelelet az efféle légmogzások
alig súrolják pikkelyeimet noha elhallgattatják
a legmocsárabb dajkadalt is elvégre
veszélyes is van bennem valami mondom egy bizonyos
királyfival és ráadásul kételtű vagyok
foglyul ejtett szivárvány létem sem tudom
envéremmé változtatni át nem túl nagy létszámú
híveim számára sem a bort sem a bablevest nem dörömbölkök
hittérítőként a pogányok égboltozatán
csak azok erőszakolhatják rám akaratukat
akik hozzám erőszak nélkül közelednek
koromsötétben nem lengek mint a zászló
az éjszakai szélviharban keresek egy bozótban
eltékozolt mosolyt egy régi lóversenyfutam
elhajított tikkettjét szanalomból letörlöm
a megcsonkított szobrok vérfolyását
tiltott dalokat énekelek a fagyaltárus gyászfekete
zsoltárait aki elől messze menekült a jövő
fején elrongyolódott fénykoszorúval aki átélte
az üdvösség odvasodását aki pirított
hangyatojást lakmározott a misztikusok estebédjén
vállán a végtelen elragadtatás már-már papi
palástjával aki minden hangsúlyra ügyelt
metronómba gyömöszölten vagy rakétában kilőve
ő az aki miatt nem titkolom ellenszenvenemet
bizonyos bukfencszerű impulzusok iránt
akiért küzdök a makacsul fel-fellobbanó hangnyalábok
imbolygó vonulásával akiért sarkig kitárom
a perzsavásár valamennyi tarka sátorajtáját
hogy minden szem látva lássa a magukat óriássá
növeszteni igyekvő mesebeli árnyékokat

SZÁZADVÉG

hátrálva botorkálok a barlang legmélye felé
tapogatózva keresem azokat akik ott fekszenek
akiket végképp elnyelt a sötétség megragad egy ellenállhatatlan
erejű kar elveszitem eszméletemet
rongyokba bugyolálva ébredek a homokpartra kivetetten
a tenger oroslánjai körülszimatolnak és magamra hagynak
gyanakodva figyelem a sasokat estefelé
amint csőrükben égő villanykörtét tartva tovaépülnek
szirti borzok falják fel a dagály elvonultával
hátramaradt felrobbantott hajók fémforgácsait
látom az örvongó baromfiudvart
az óriási madártébolyda kertjét
lemerőben van a világ a századvég lehunyt
pillái mögött csónakok úsznak
ugyanúgy mint vérkeringésünk áramában
állati karmok meszes csontokat kaparnak ki
az áldatlan anyaföldből holdcikkely néz le ránk
halálraszántakra autótetemőink
rommezejére gabonaraktaíraink
hullaházaira s hányingert kapnak az egek
emberek ezrei fulladnak bele a bányák
hasmenésébe fenyegetően rázzák lombjukat
a baljós légköri változások érzékelésünk
középpontját megremegtetik a szélviharok
amíg széttépett könyveink foszlányait sodorják
pestisesen rügyeznek meggyalázott arcunknak
leopárdoltjai a felriasztott víztükör
életnagyságúnál nagyobbak mutatja
hosszúra nyújtott tükörképünket elmenekül
titkos ketrecajtón át a szerelem ijedt kis állata
hogy csapdába ne essék mégiscsak talpra állok
lehorzolt térdel megtaposott arccal
és földöntúli szomjúsággal iszom be a lámpafényt
hagyom elúszni a folyóba dobott koszorúkat
ketté hasítom köpönyegemet hogy a világ
kiloccsant agyvelejü tetemére dobjam takarónak
mialatt kivirágognak körülöttem a kertben
a nyáron ottfelejtett hangszerek kihallgatom
a fákat mit sutognak hajdani megbocsáthatatlan
bűnökről meglopom a vadon monológját
átlátok a csontvázak nyugalmát megjárászó
gyilkosokon a sötétben kuvikoló múmiákon
míg végre az ablaküvegen át az esti csillag felpiroslik
és megvilágítja a flitteres báli ruhába bújtatott
vadonatúj hűtőgépeket az istállószerű
kórtermeket a haldoklások klórszagú szobáit
egyikben a horpadt arcú századvég
agonizál és öntudatlan rángógörcsben véget ér

MEGSEJTETT TARTALMAK

a szikla peremén egy ember üldögél
szemgolyójában visszatükröződik a telihold
de lábát térdig amputálja a sötétség
úgy érzi hogy valami végtelen
kéménykürtön át bocsátkozott ide
búváruhában a hajdani felhőkkel elúszó
régi századokból sejt valamit de a saját
bőrébe varrva nehéz a kibontakozás
a csillagokból csak töredékesen olvashatja ki
ami baljós ami nyilvánvaló

amit tudnak sokan még sincs foganatja
látja ahogy a megállíthatatlan
körhintán zenezsóval suhan el szeme előtt
a történelemnek egy meglehetősen
keskeny mégis túl fontos szelete
bekövetkezik az ami körülbelül megsejthető
de megfékezni kevés a remény az elragadt falovakat
élni muszáj a csillagok helyett lángvörös
kiütésekkel pettyezett égbolt alatt amíg lehet
amíg a képzeletbeli óriási
olvasóteremben egy pergamentekercs vagy fóliás
fölött görnyedve fagatjuk a sorsot

csak félig fejte meg az alig ismert
betűkből álló szöveget s olyasmit olvasunk
hogy hiába úszkálunk meghitt tavunkban
a partról az álarcos halász úgysis bedobja horgát
és mi úgysis ráharapunk a csalira
hogy valami számunkra idegen közegbe jussunk
amit még elképzelni sem tudunk
hiszen nem ismerjük nevét sem és nem találunk
olyan bölcsét aki megmagyarázná
a megsejtett tartalmakat

(PIM, Digitális Irodalmi Akadémia)

Álom a magyar avantgárdról ciklusában „megálmodta” a magyar avantgárd folytatásának egyik fontos lehetőségét. Visszacsempészte a hátsó ajtón a főbejáraton kitessékelt észszerűséget, és párosította az összezavart emberi állapot bírálataira alkalmas szabad képzetársítás szürrealizmusával. Alkalmazta például az *Automatikus vers* munkamódszerét (ez a címe avantgárd ciklusa egyik darabjának). A modern és ultramodern költők avatott műfordítójaként nem is eshetett nehezére, hogy a versírást freudi „lelkigyakorlatként” kezelő René Char, a félelemmel szembeszálló Antonin Artaud, a bohóctréfaktól sem visszariadó Jack Prévert, a formákkal az abszurditásig bravúroskodó Raymond Queneau vagy az undortól és haláltudattól ihletett Henri Michaux művészetét a maga precízkedő modorával elegyítve utánozza, illetve parodizálja. Hiszen ezt a módszert már a hatvanas évek elején is nagyszerűen alkalmazta egyik legnépszerűbb versében, a világnagyságok világnagyságát görbe tükörben szemléltető *Shakespeare: XIX. Henrik*-ben. Az igazi avantgárd két lényeges követelményt tűz ki maga elé hol egyszerre, hol váltogatva: lázít és nevetet.

Ezt teszi ő is avantgárd stílusú verseiben: békétlenkedik a művészet és a társadalom csüggesztő, nyárspolgári elpocakosodása ellen, és nevetet, hogy ne legyünk nevenségesen nagyképek. Kálnokyt is ez a szándék vezeti: az erkölcsi indíttatású bírálat és a részvét, amelyet fiatalabb kortársai közül különösen nagyra becsült Pilinszkyben. *Századvég* című költeményében a látszólag hányaveti gondolatársító láncolatban váratlanul és zavarba ejtően elkomolyodik: „ketté hasítom köpönyegemet hogy a világ / kiloccsant agyvelejű tetemére dobjam takarónak”. Egy középkori lovag vagy lovagkirály gesztusával jelzi, hogy az emberiség szegényebb fele könyörületességre szorul, s az igazi emberbarát nem másokat tönkretéve adja a nagylelkűt, hanem saját személyes javait felezi meg a nyomorultakon segítve. A „kiloccsant agyvelejű világ” is milyen időszerű, ha a mai Európa vezető hatalmasságainak elmeállapotára gondolunk! Ugyanilyen időszerűséggel szólta mindig a „modern zsarnokról” írt sorai a második világháború kitérőrekor és a későbbi politika megannyi figurájának televíziós „lepényhal-arcáról” (*De profundis*). Avantgárd versében az esti csillag megvilágítja „az istállószerű kórtermeket a haldoklások klórszagú szobáit” (*Századvég*).

Szóljon bár az avantgárd vers harsányan és szemtelenül, szóljon bár bolondul sírva-nevetve, a költő az igazaké és a vigaszra szorulóké, nem csak a szellemi ínycsekké – sok más tanulsága között ezt olvastam ki Kálnoky László remekműveiből. ♦♦

VÖRÖSMARTY-EMLÉKÉV

Kétszázhusz évvel ezelőtt született a magyar költőóriás, a *Szózat* megalakítója, a *Csongor és Tünde* mesevilágának megálmodója. Honunkban a székesfehérvári színház 2013 óta viseli Vörösmarty Mihály nevét, s a társulat méltó módon emlékezett névadója, Vörösmarty születésének kétszázhuszadik évfordulójára.

A jeles alkalom tiszteletére a megyeszékhely színháza ünnepi díszbe öltözött. A homlokzaton lobogtak a zászlók, a kirakatokban pedig idézetekkel találkozhattak a járókelők a költő ismertebb műveiből.

Vörösmarty Mihály 1800. december 1-jén született, szegény kismemesi családban, egy Velencei-tó környéki faluban, a mai Kápolnásnyéken. Költői hírnevét az 1825-ben megjelent *Zalán futása* című hősi eposza alapozta meg, amelyért az *a nemzet ébresztője* nevet kapta. A Magyar Tudományos Akadémia 1830-ban rendes tagjai sorába választotta. 1837. február 6-án kilenc társával megalapította a Kisfaludy Társaságot, 1837-től 1843-ig Bajza Józseffel és Toldy Ferencsel szerkesztette az *Athenaeumot*. Ekkor már a legnagyobb költőnek számított minden magyar költő között. A dicsőséggel együtt azonban nem járt anyagi jólét, ám a boldog családi élet kárpótolta őt a nehézséget. A nála huszonhat évvel fiatalabb Csajághy Laurát 1843 tavaszán vette feleségül. A szabadságharc eseményei Vörösmartyt is magukkal ragadták. Csatlakozott Kossuth Lajos pártjához, országgyűlési képviselői tisztséget vállalt, mindvégig híven támogatta a nemzeti kormányt. Világos után bujdosni kényszerült. Megtört lélekkel visszavonult szülőföldjére, falusi gazda lett, nehéz körülmények között élt családjával. 1855 őszén betegsége miatt kénytelen volt Pestre költözni, s itt halt meg 1855. november 19-én. Hatalmas tömeg kísérete utolsó útjára.

A székesfehérvári színház társulata az alábbi linken található versvideóval is emlékezett Vörösmarty Mihály születésének 220. évfordulójára:

<https://www.youtube.com/watch?v=dkQftuOmU8Y&feature=youtu.be>

*

A költő tiszteletére nyilvánították a 2020-as évet Vörösmarty-emlékévvé, amelynek keretében a megújult kápolnásnyéki Vörösmarty Emlékház és az emlékévet szervező Kárpát-medencei Művészeti Népfőiskola közösen országos rajzpályázatot hirdetett *Vörösmarty 220* címmel. (Vörösmarty, a magyar reformkor romantikus költészetének meghatározó alakja a kápolnásnyéki házban töltötte gyermekkorát 1802 és 1811 között. És bár a költő egy másik kápolnásnyéki, ma már nem álló épületben született, de emlékeiben ez a ház töltötte be a szülőház szerepét.)

A rajzpályázat szervezői két korosztályi

kategóriában vártak olyan pályaműveket, amelyek ábrázolhatták magát a költőt, amely Vörösmarty mű témavilágának feldolgozását vagy az emlékházat. Nagyszemű munkák érkeztek, zsűrizésük november 13-án a kápolnásnyéki Halász-kastélyban zajlott le, az eredményhirdetést december 1-jén, a költő születésnapján, online térben tartották meg.

A rangos zsűri tagjai Pető Hunor Munkácsy-díjas képzőművész, Pintér Balázs szobrászművész, Pogány Gábor Benő Munkácsy-díjas szobrászművész (a zsűri elnöke) és Szegedi Csaba festőművész voltak. Rodics Eszter, a Kárpát-medencei Művészeti Népfőiskola elnöke elmondta: a vírushelyzet okozta nehézségek ellenére közel száz, szebbnél szebb pályamunka érkezett, amelyek sorra kreativitásról és tehetségről tanúskodtak.

A pályázaton két korosztály fiataljai vehettek részt, 11–14 éves, illetve 15–18 éves kategóriában. Bármilyen rajzzal vagy festési technikával készült alkotással lehetett pályázni, az elkészült pályaműveken megjelentek a költő, valamint több művének szereplői is.

A 11–14 éves korosztályban a debreceni Rózsás Mercedesz nyerte el az első helyezést *Csongor és Tünde* című alkotásával. A második helyezést a szintén debreceni Balogh Gréta lett, a harmadik helyen pedig a pilisvörösvári Szatai Lilla Kiara végzett. A zsűri különdíjat szavazott meg a várpalotai nyolcéves Pass Rebekának és a pettendi Balogh Jankának. A 15–18 éves korosztály első helyezette az érdi Nyírfa Noémi lett *A Remete sírja* című munkájával. A második helyen a kisvárdai Legény Máté, míg a harmadik helyen a kónyi Termeczky Kata végzett. A kategória különdíját a miskolci Csorba Viktória és a beledi Dobos Dorina nyerte.

A rajzpályázaton részt vevő munkákat online galériában tekinthetik meg az érdeklődők a Vörösmarty Emlékház weboldalán.

♦♦ (Weltler Ildikó)

Nyírfa Noémi rajza

BÚCSÚ SZŐCS GÉZÁTÓL

(Marosvásárhely, 1953. augusztus 21. – Budapest, 2020. november 5.)

Különös ember volt, figyelmet keltő megjelenésű a természetével, gyermekien szelíd tekintetével, orra hegyére csusszant, vékony keretű szemüvegével, arcát beborító, selymesen szálas fehér szakállával, öltözetével. Láthatólag szerette a finom anyagokból készült ruhákat, a bársonyt, a brokátot, mintha egy más, korai világból jött volna, vagy mintha egy finomabb ízlésű világba vágyódott volna. De hát költő volt, és így meg is teremthette ezt magának. Ugyanakkor ifjúságától kezdve volt egy másik élete, mert hiszen a valóságban kellett élnie, hite szerint részt venni a politikában már Kolozsvár óta, ott lenni a lázadók között, harcolni Erdély magyarságáért, az RMDSZ-ben főtítkárnak lenni, vállalni a szenátusságot, küzdeni a rendszer ellen, szerkeszteni az *Ellenpont* című szamizdatot, s ezért többször is Ceaucescu titkosrendőreinek áldozata lenni... A rendszerváltás után is várta a politika Budapesten, 2010-től 2012-ig kulturális államtitkár lett, utóbb pedig a miniszterelnök kulturális tanácsadója. Politikus volt, intézkedett, ötletekkel szolgált, utazott, tárgyalt, de a hivatalos ember valósága mögött mindig ott volt a költő, egy másik valóság. A költő elkísérte benne a politikust, de közben fátyolfinom szálakból szőtt képeket, zenét komponált szavakból, messzire tekintett a múlt színeibe, s messzire a távolban felbukkanó sejtelmes képekre, vagy játszott a verssel, gyerekes örömmel. Különös tehetségű költő volt. Munkás, teremtő idejében lett áldozata a világra támadt járványnak. Ősszel ment el, emlékezzünk rá egyik őszi versével.

*„Ott voltunk mi az őszi kóstolón
eljönnek ide mind tódulnak egyre
s mikor már félig este dől a hegyre
sok fáklya ég nagy hajjal füstölön*

*hegy oldalában – mind ide gyűltek
s lobog az öröm valamint a lángok
minket is hívtak játsszunk ifjúságot
s ó nagyléptű tánc egybevegyültek*

*mind a nagy örömben s Újbor Komához
dalolni hívtak jönni lakomához
hívtak őszi napon a szabadban
jó hegyű kések alá vén kost tolni
őszi nap mikor mentek bort kóstolni
sokan a hegyre sűrű csapatban”*

❖ (szakonyi)

SZŐCS GÉZA

AZ ÚRISTEN FÓRT AD MINDENKINEK

(Péntek sakkozni tanul Robinsontól
Anglia felé a hajón)

Ha az Isten úgy akarja,
mérhetetlen fórt is adhat,
hogyha éppen úgy akarja:
tekintetét eltakarva.
Nincsen lova, nincs huszárja.
Csak gyalogok. S van királya.
Nincs vezére, nincs huszárja.
Csak egy angyal lézeng arra,
ki a bábukat s a táblát
majd a fiókjába zárja.
Bástya sincsen. Nincsen futó,
mégis mindig nyer az Isten,
mert az Isten: Mindentudó.
De ha Ő a Mindentudó,
hogyha Ő a Mindenható:
mért tűri, hogy káromolják?
Matrózok
meg Belzebúbok
s Gyilkosok
meg Minden Tahó!

KOLOZSVÁRI VARÁZSIGÉK

Szórj nekem, szórj nekem
abrakot a padra.
Nyiss reám ablakot,
ablakot a rabra.

Szív a szívre.
Szárny a szárnyra.
Abrak a padra,
ablak a rabra.

BÚCSÚ KOLOZSVÁRTÓL

Habár előre vitt a szánunk,
valahogy visszavitt a szív.
Úgy éreztem: ez húz előre,
az visszahív és visszaszív.

A Szamos visszafele folyt
és visszafelé dobogott
mellkasunkban a Vissza-Szív.

TÖREDÉK

Én, amikor rossz, csikorgó űrhajón utaztam
omló mélységek tetején, talpas homályok fölött,
rossz, huzatos hajómat a Gazda ácsolta, s hajlott
háttal utaztam
s a hajó úgy botladozott és rángott, ahogy az ideg
csücske ugrál,
utaztam a rossz, görbe hajón, melynek ablakán
csillagok csőre kocogott zápor –:
akkor szememen át, mint a virágfeje,
belém hajolt az űr, fejét szegény lelkembe fúrta,
s vállamra kezüket fontos mélységek tették.

Csokonai rokonnai

Klasszikus költőink versei Csokonai Vitéz Mihályról

Csokonai Vitéz Mihály varázslatos személyisége több klasszikus költőt is megihletett. Oly reprezentatív egyénisége ő a magyar költői sorsnak! Nem meglepő, hogy olykor eltérő életrajzi vonatkozásokban ugyan, de több későbbi jeles költőtudó is elődjének nevezte. Halála után a közvetlen utókor nem emelte azonnal szobortalapzatra. Ebben közrejátszhatott az is, hogy a fanyalgó Kölcsey inkább csak a népieset érzékelt benne. Inkább Petőfi fedezte fel és látta meg benne elődjét, majd Ady és a Nyugat lírikusai emelték be az őt megillető, megkérdőjelezhetetlen klasszikus kánonba. A lírikusok versei és az irodalomtörténet mellett filmben és zenében is velünk él még Csokonai, a XX–XXI. században is. A *Tartózkodó kérelem* megjelenik a filmvászonon is, a Liliomfi című filmben Darvas Iván éneklő lantkísérettel. A Kaláka együttes is megszenesítette ugyanezt a verset.

A Csokonai-kultusz friss gyümölcse egy minap kezembe akadt CD, Földes László Hobo tisztelegése Csokonai emlékének zenével és versekkel. (*A magyar gavallér – Csokonai Vitéz Mihály műveit előadja Hobo*). Tréfás érdekesség, hogy a nyolcvanas évek második felében működött egy magyar experimental rockzenekar „Csokonai Vitéz Műhely” néven. Mondhatnánk, hogy Csokonai személyisége és személyes sorsa szinte predesztinálja őt erre a lánglelkű és szalmaláng életű elődszerepre, annak minden elmaradhatatlan attribútumával: lázadó és kicsapott diák, csavargó garabonciás, politikával (Pozsony, Diétai Magyar Múza) és színpaddal (Csurgó) reménytelenül kísérletező és szponzorokat, korabeli szóval mecénásokat hiába kereső nyughatatlan lélek. József Attilával szólva „*de ennekem pénzt hoz fájdalmas énekem*”. A szponzorkeresés Csokonai korában sem volt könnyű kísérlet. Szerb Antal írja a Magyar irodalom történetében: „*Különös helyzete, teljes pénztelensége, melyből a régi recept szerint mecénás által akart menekülni, arra kényszerítette, hogy ő is a nemesség költője legyen, mint Kisfaludy Sándor, beiktatott főispánok, megválasztott követek ódás dalolója, kamarás-özvegyek lelke halhatatlanságának megéneklője. De ami Kisfaludy Sándor számára vérség és meggyőződés, az ő számára keserű kenyér, még csak az sem, elhibázott kísérlet a kenyér irányában.*” Jeles költői attribútum továbbá a poéta reménytelen szerelmes mivolta, továbbá az anyagi mellett bizonytalan szellemi és státusbeli egzisztenciája is. A poéta végül „magányos árva szívként”, fiatalon hal meg tüdőbajban.

Ha nyilván nem is minden életrajzi vonatkozásban, de számos magyar költő sorsára asszociálhatunk, ha Csokonai sorsára gondolunk: Petőfi, Reviczky, Komjáthy Jenő, József Attila, Tóth Árpád, Dsida, Somlyó Zoltán, Szilágyi Domokos és mások sorsában feltűnik a Csokonai-sors egyik-másik vagy több vonatkozása. Mintha az ő életrajzában és sorsában lenne reprezentálva vagy manifesztálva mindaz, amit felületesen tipikus, sztereotip költői életpályának szoktak nevezni. A Csokonainak versben emléket állító jeles klasszikus költőink közül egyesek a melankolikus, tragikus sorsú, jobb sorsra érdemes poétaszénit idézik, bizonygatva *méla Tempéfőiből* ismert axiomatikus tételt, miszerint „*az is bolond, ki poétává lesz Magyarországon*”. Mások a hetykét, a csikóbőrös kulacsnak is szerelmet valló anakreóni boros kedvűt, vagy a könnyedén rokokós szerelmezt, megint mások a széltalpú csavargót, a különös, a magyar nép hiedelemvilágából jól ismert furfangos garabonciás vándordiák alakját, a diákos pajkosságot és kalandkeresést vagy az ehhez az alakhoz fűződő valamely anekdotát emelik ki. A „hosszú út

Csokonai Vitéz Mihály,
Morelli grafikája, 1816

porából köpönyeget vevő” csavargó garabonciás diákok, nagy könyvvel a kezében. A népi hiedelemvilágban a garabonciás diák megjelenik a háznál, tejet vagy tojást koldul, és ha nem kap, hatalmas tudományos könyvből vihart vagy jégesőt varázsol. Sok debreceni diák csapta be egy kis alamizsna reményében Csokonai korában így az egyszerűbb, hiszékenyebb embereket. Így szövődik és épül mindig tovább, tovább a Csokonai-legenda.

Csokonai szomorúságát idézi Ady Endre a *Csokonai Vitéz Mihály* című versében. Petőfi *Csokonai* című versének ritmusában szól, ám a megegyező ritmus ellenére, annak derűje helyett a reménytelen szomorúság verse ez. Dsida Jenő a *Csokonai sírjánál* című versében – *A Reményhez* című verssel azonos, 16 soros versszakokból álló, trochaikus lejtésű versritmusban – igen hosszasan idézi Csokonai alakját. E vershez idomulva könnyed dallamú, ám gyászos, csalódott, panaszos hangú átfogó lírai pályaképet ír a diákléttől indulva a csavargó éveken át a debreceni hazatérésig és a halálig. Dsida egészen pontos életrajzi tényeket és adatokat is közöl, például: „*Itt született Debrecenben / s itt pihent meg ő / Hatvan utca végén.*” A vers végén egyértelmű elődnek és példának nevezi Csokonait, még az erdélyi szülőföldön maradás követelményét is belefoglalva a záró sorokba: „*Béborult a hús ég / hús esője sír: / Hazahív a hűség / s otthonunk a sír.*” A Dsida-versben az említett Ady–Petőfi-párhuzammal ellentétben a forma és tartalom *A Reményhez* című vershez hasonlóan formailag könnyed és tartalmilag súlyos, panaszos. Csokonai korai halálán természetesen a pályatárs, az elválaszthatatlan és talán egyetlen igazi barát, Fazekas Mihály is megdöbben. Csokonainak voltak termékeny irodalmi barátságai, kapcsolatai. Említhető debreceni

Jankó János: Csokonai a lakodalomban

poétikatanára és felfedezője, Földi János vagy patrónusa, Kazinczy, továbbá Édes Gergely, Mátyási József vagy Pálóczi Horvát Ádám és mások. Kazinczy hatására az eladdig kéziratos Csokonai-versek közül befogad párat az Uránia folyóiratba Kármán József is. Budán Virág Benedeknél is tiszteletét teszi, és verseiről véleményt kér a „szent öregtől”. Igazán szívközele, permanens barátja mégis vitathatatlanul Fazekas volt. Ennek ad hangot a *Csokonai Vitéz Mihály halálára* című versében. Ebben a versben Fazekas utalást tesz arra, hogy Csokonainak halála előtti utolsó alkotása, az *A lélek halhatatlansága* című, verses formában írott halotti búcsúztató beszéd volt: „Él é a síron túl vagy nem az emberi lélek? / Ezt a kérdések kérdését a mi Vitézünk / Fejtegeté; de mivel nem akadt nyitjára előlről, / Túlunaról akará még megvizsgálni.”

Huszadik századi lírikusaink közül ki ne idézné melankolikusabban és empatikusabban Csokonait, mint a szintén Debrecenhez kötődő Tóth Árpád (*Invokáció Csokonai Vitéz Mihályhoz*), a magányban, zenei éteriségben és végzetes tüdőgyulladásban rokon, finom húrú fiatal költő? Tóth verse az életvágy igénylésében és az elmúlás érzetének és tudomásulvételének melankóliájában fogant. Versében áldást kér a nagy példaképtől a kései utód a munkájára, és rövidnek ígérkező életére bátorítást, hogy ne csüggedjen a rokon szív: „Csokonaim / ne szálljon ez az ének, / Míg meg nem áldod. Eltűnődni jó, / Hogy, valahonnan, munkám áldva nézed.” Az említett verset Debrecenben írta, huszonhét esztendősen. Tóth Árpád egy másik versében, a *Gyávai szula fülében* is ezt a rokonlelkűséget fogalmazza meg, azonosítva magát nagy elődjével: „Mert én vagyok ah, én Csokonai, / Ki lantomat szomorún pöngetem.”

Fazekas Mihály Csokonai haláláról szóló versét már említettem, érdemes a könnyedebb, derűsebb hangú versek közt is utalni egy Fazekas-versre. A Csokonait értő és szerető pályatárs és jóbarát kedves, könnyed, rokokós versben köszönti barátját a *Csokonai neve napjára* című versében, mely csupa báj és gyengéd szeretet. Ezzel szemben a *Csokonai Vitéz Mihályhoz* című Fazekas-versben a derű és elmúlás tudata vegyes érzéseket kelt az olvasóban: „Jer, egy palack édes tokájert, / Majd eleget nem iszunk, ha nem élünk.” Személyes kedvencemnek, így kihagyhatatlannak tartom Petőfi Sándor *Csokonai* című versének említését, melyben a széltalpú jeles debreceni „garabonciás” költőelőd „kilődul egyszer Debrecenből” és elmegy borozni egy „kálomista” (azaz kálvinista) pap barátjához. Csokonai „kilődulása” nem egyedi eset, igen nagy gyalogló és országitáró volt, életrajzi adatok szerint számos különböző településen jelenik meg és tölt el napokat-heteket, és látogatja ismerőseit, rövid időtartamú kvártélyozások reményében. Csökölyön (Somogy megyében) Kis Bálint (szintén lelkész) barátjánál tölt pár hetet, a szomszédos Hedrehelyen kezdi írni a Dorottyát, Bagamérből (Hajdú-Bihar megye) ír Kazinczynak levelet. Nagybajomban Pálóczi Horváth Ádám költőbarátjával találkozik, Bicskén tölt pár hetet a helyi rektornál, Csákváron Nagy Gábor barátjánál időzik. Kiskunhalasi legációból Mátyási József költő barátjával együtt utaztak Pestre, Keszthelyen Festetics Györgynél jár, Nagyvázszyban Édes Gergelynél, Komáromban, Fábíán Juliánna iro-

dalmi uzsonnán ismerkedik meg Vajda Júliával (Lillával). Sorolhatnánk még hosszan a csavargások színhelyeit. Ez a kiterő országbarangolás bizonyítani igyekszik azt is, hogy Csokonai egyáltalán nem félrehúzódo, introvertált személyiség volt, mert a korabeli Magyarország térképén szétszórva számos helyen vendégeskedett barátoknál, pályatársaknál vagy kvártélyozó főúri mecénásoknál. Az említett, *Csokonai* című Petőfi-vers egy anekdotát említ. Nem biztos, hogy így történt, de miért is ne? Előfordulhatott a tréfás, verses anekdotában megidézett eset, miszerint a szomszédban, lakodalmi multságban hordócsapot kereső, ám önmagát otffeledő bohém poéta megfélekedhetett a pincében rá várakozó pap barátjáról, aki a dugaszolatlan boroshordó száját addig tartotta, amíg el nem ernyed a tenyere és a bor kifolyt. Egyes vélemények szerint az említett pince és présház még mindig áll, mégpedig a Balaton melletti Alsóörsön, melynek korabeli tulajdonosa, Fábíán József református lelkész vendégelte meg itt több alkalommal is bohém poétabarátját, Csokonait. A versből egy idézet annyira beépült a magyar (nem kizárólag irodalomtörténeti) gondolkodásba, emlékezetbe és köztudatba, hogy szállóigévé, szinte már népi szólássá vált az azóta gyakran citált „*csapot, papot, mindent felejtett*” sora, bár akik idézik, kevesen tudják, hogy eme közkedvelt, közismert szállóige forrása ez a Petőfi-vers. Érdekes példa arra, hogy a versből citált szállóige esetenként túlnőhet a forrásán, elhomályosítva azt. Gondoljunk példának okáért a mai lakodalmakban is gyakran hallható Sándor Jenő-dalszövegre: „*Rendes ember otthagya a csapot-papot, / a kocsmában tölti el az egész napot.*” (Az a rendes iparos). Máskor viszont (és nyilván ez a gyakoribb) egy-egy esetben, jelesül a papokkal kapcsolatos népi szólásmondás is kerülhet valamely műalkotásba. Példaként említhető az „a pap holtig tanul” mondás Vajda János *Idyll* című versében. Kíváncsi voltam, Petőfi legendás kortársa és barátja, Arany János, a Csokonaihoz hasonlóan szintén debreceni diák írt-e Csokonait idéző verset, ám csupán egyetlen utalást találtam a vígeposzíró elődre, a *Bolond Istók* második énekében, a 117. strófában: „*Haladva, Csokonait vette sorban, / Légy-pók csatáról vígeposzt dalolt.*”

Juhász Gyulát kivált foglalkoztatta Csokonai alakja, több versében is utalgat rá különböző apropók kapcsán (*Pozsony; Vojtina új levele öccséhez a drámairásról*). Különleges helyet foglal el a Csokonait idéző versekben Juhász Gyula *Csokonai szobránál* című verse, amennyiben szintetizáló igénygel egyaránt megidézi a tragikus sorsú poétát, az örökévalóság szobortalapzatán álló költőgénuszt („*Belemeredtél az örök jövőbe*”), a vándorló, hetyke diákot, de a boros kedvű anakreóni vagy szerelmes – rokokós – „lillás” poétát is, önmagát szintúgy kései sorstársnak-utódnak értelmezve. Voltaképp Ady is ezt teszi, édesen-búsan idézgetve a nagy poétaelődöt a *Vitéz Mihály ébresztése* című versében, „*kinek bú, bor, nő, dúsan adatott*”. A Gráciák és Múzsák kegyeltje, dédelgetett kedvence egyúttal a sors mostohagyermeké is volt. Így teljes a kép. A „magányos árva szív” elbújik a költészet zefíres, enyhe ligetébe emelkedettebb, éteribb pillanataiban, hogy aztán visszaábránduljon a valóság fagyosabb, keményebb, tétre menő világába. *Jövendölés az első oskoláról a Somogyban* című verse akár párverse lehetne a 20. századi utód, Ady Endre *A Hortobágy poétája* című versének. Mindkét jelentős vers a pusztaság, a primitív, a szellemet sárba húzó, lelket züllesztő jelent diagnosztizálja, ugyanakkor egy vágyott, emelkedettebb, tartalmasabb, értelmesebb jövő felé fellebbez. A debreceni Hatvan utcai temetőben látható Csokonai-síremlék (hetvenöt mázsás, monumentális gúla) körül kirobbant Árkádia-vitát úgy lehetne feloldani, hogy Csokonai Árkádiája nem „vagy”, hanem „és”... vagyis egyfelől az őt körülvevő bénító és terméketlen ridegség, marhalegelő, szamarak vidéke, másfelől, átszellemültebb pillanataiban, lelkében a művészi lét könnyedebb szférája, a költői idillikum zefíres rózsakertje is volt. Így válhatott Csokonai lírája és élete egyszerre földízűvé és emelkedetté, rózsailatosan, rokokósan éterivé, klasszikus költőink számára pedig mindig tovább élő hivatkozási alappá és legendává. ♡

BÚZÁS HUBA

TEREMTÉS

kezdetben ő, a minden én-t magába érző
teremtette meg önmagát és mindenek
között az összefüggést, mintha vérbő
világa más lehetne, új terek,
idő, valóság, új szavak

káprázata, amik csak tőle függenek
s a létezőre csinján rontanak...
de jaj, mi dől? s mi dönti romba?
mi gyűjtja föl? a vágy, harag?
úgy száll, akár a csóva

és ég a szín és sistereg a hang, betű,
vasvillát ránt a kép, a szó goromba –
oly mindegy, bonyolult vagy egyszerű,
romon virágzó égi pompa,
ha él, akár e föld, a mű

KÖSZÖNTŐ

(Népi mondóka)

Adjon Isten minden jót
Ez új esztendőben:
Jobb időt, mint tavaly volt,
Ez új esztendőben;
Jó tavaszt, őszt, telet, nyárt,
Jó termést és jó vásárt
Ez új esztendőben!

Adjon Isten minden jót
Ez új esztendőben:
Vegye el mind a nem jót,
Ez új esztendőben;
Mitől félünk, mentsen meg!
Amit várunk, legyen meg,
Ez új esztendőben!

DOBAI PÉTER

**MÁRIA ÉDESANYJÁRÓL
KÉSZÜLT FÉNYKÉPFELVÉTEL,
MÁRIAREMETÉN, A. D. 2006 ŐSZÉN**

Elvirágzott, önmagától messzi női arc hajol nyíló, friss csokor
fölé. Elbúcsúzó arcában, mintha külön búcsúzna el egy mosoly,
el, végleg el a kezében tartott pár szál hervadatlan virágtól...
hiszen régen, nagyon régen, első életében ő is szál virág volt.
Deli táncoktól, első szerelmektől, kioltott tavaszszugaraktól,
íme, most egyszerre, igen, intés nélkül is, eltávolodni, távozni kell.
S lett élete ugyan mivé? Lett szülőanyja, ősz, nagyon ősz, elsodort sors,
felejtő és feledett élet, nem sejtetem én rejtélyét annak,
hogyan pár szál virág a múláshoz mégis mi-mindent adhat,
talán többet, sokkal többet, mint az egész otthonos világot
egyszerre veszejtő emlékezet!

KARÁCSONY ÉVADJÁN – ÚJ ÉV KÜSZÖBÉN

*Önmagunkhoz hűek maradv a Lyukasóra folyóirat nevében búcsúzzunk
verssel az őszentendőől, és köszöntsük jeles költőink verseivel az újat!*

*Olyasóinknak nagyon boldog, az elmúlnál gondtalanabb,
napsütésesebb, Istentől megáldott új évet kívánunk, mindeközben
a lentebb idézett népi mondóka verssorait ismételve:*

„Mitől félünk, mentsen meg, / Amit várunk, legyen meg, / Ez új esztendőben!”

NAGY GÁSPÁR

**HÓTALAN
A HEGYEK INGE**

Ez a tél még megváltatlan,
nincs rá mentség; fehér paplan,
se hó, se hold nem világol –
amíg fölragyog a jászol

hordjuk szívünk szakadatlan,
kormos arcot száz darabban,
nincs ajándék semmi tömjén –
rí Boldizsár, Menyhért meg én.

Az indul el akaratlan
kinek angyala jelen van,
hótalan a hegyek inge –
el kell érnünk Betlehembe!

A Szent Korona ábrázolása
Révay Péter művében, Augsburg, 1613

WEÖRES SÁNDOR

ÚJÉVI KÖSZÖNTŐ

Pulyka melle, malac körme
liba lába, csőre –
Mít kívánjak mindnyájunknak
az új esztendőre?

Tiszta ötös bizonyítványt,
tisztá nyakat, mancsot
nyárra labdát, fürdőruhát,
télre jó bakancsot.

Tavasza sok rigófüttyöt,
hóvirág harangját,
őszre fehér új kenyeret,
diót, szőlőt, almát.

A fiúknak pléh harisnyát,
ördögbőr nadrágot,
a lányoknak tüt és cérnát,
ha mégis kívásott.

Hétköznapra erőt, munkát,
ünnepre parádét,
kéményfüstben disznósonkát,
zsebbe csokoládét.

Trombitázó, harsonázó,
gurgulázó gégét,
vedd az éneket a szádba,
ne ceruza végét.

Teljék be a kívánságunk,
mint vízzel a teknő,
mint negyvennyolc kecske lába
százkilencvenkettő.

ARANY JÁNOS

ALKALMI VERS

(részlet)

Kívül, belül maradjon
Békében az ország;
A vásárra menőket
Sehol ki ne fosszák.

Béke legyen a háznál
És a szívredőben.
Adjon Isten, ami nincs,
Ez új esztendőben.

LYUKASÓRA OLVASÓI LAP
XXIX. évfolyam, VIII. szám.
2020/8.

A szerkesztőbizottság tagjai:
**Alföldy Jenő, Ágh István,
Bertalan Tivadar, Czigány György,
Dobai Péter, Gülch Csaba,
Gyulai Líviusz, Iancu Laura,
Kalász Márton, Markó Iván,
Próhle Gergely, Rózsássy Barbara,
Szakonyi Károly**

Főszerkesztő: **Sághy Ildikó**
Főmunkatárs: **Szakonyi Károly**
Művészeti vezető: **Réti Attila**
Olvasószerkesztő: **Bognár Antal**
Rovatvezetők:
Weltler Ildikó, Simon Erika
Titkárságvezető: **Óri-Kiss Gyöngyi**

Szerkesztőségi postacím:
1052 Budapest, Városház u. 7.
Telefon: 06-30-131-0264.
Mobil: 06-20-465-9232.
E-mail: iroegy@gmail.com.
Kiadja: **Magyar Írók Egyesülete**
Elnök, kiadóigazgató: **Szakonyi Károly**
Nyomdai kivitelezés:
VIRTUÓZ Kiadó és Nyomdaipari Kft.
1037 Budapest, Bécsi út 267.
Felelős vezető: **Tolonics Gergely**

Terjeszti: Magyar Posta Zrt.
Hírlap Üzletága és regionális társaságai.
Előfizetésben megrendelhető az ország bármely postáján, a hírlapot kézbesítőknél, www.posta.hu WEBSHOP-ban (https://eshop.posta.hu/storefront/), e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen, telefonon 06-1-767-8262 számon, levélben a MP Zrt. 1900 Budapest címen. Külföldre és külföldön előfizethető a Magyar Posta Zrt.-nél: www.posta.hu WEBSHOP-ban (https://eshop.posta.hu/storefront/), 1900 Budapest, 06-1-767-8262, hirlapelofizetes@posta.hu. Előfizetési díj: fél évre 1320 Ft, egész évre 2640 Ft. Egy példány ára: 450 Ft.
Megjelenik: kéthavonta.

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza

LEXIKON

**HIC ET NUNC – ITT ÉS MOST
PRO FUTURO – A JÖVŐÉRT
ESCA DEORUM – ISTENEK ELEDELE
PRO BONO PUBLICO – A KÖZJÓÉRT
VESTIBULUM – ELŐCSARNOK, BEJÁRAT**

TARTALOM

Karácsony Torockón **B/2**
Szakonyi Károly: **Karácsony 2020 1**
A HÓNAP KÖLTŐJE **KALÁSZ MÁRTON**
Kalász Márton: Üzenet, Karácsonyi ének, Telelők, Örökség, Homlokod keskeny holdja, Berzsenyi olvasása után, Percenkint lázban, Barátság, éppen, Istenem, álmodtam, Sereg, A szökött ló elégiája **2–4**
Ágh István: Kalász Márton költészetéről **5**
Szenci Molnár Albert: Imádságos könyvecske **6–7**
XC. Zsoltár **7**

Simon Erika: Bíró László püspöki leveleiről **8–11**
Szakonyi Károly: A nézőtér csendje **12**
Színház karanténban (Képes beszámoló a székesfehérvári Vörösmarty Színház, a Gyulai Várszínház, a fővárosi Erkel Színház, a Rózsavölgyi Szalon, a Vígszínház, a Pesti Színház, a szegedi Szabadtéri Játékok, a kecskeméti Katona József Színház, a fővárosi Örkény István Színház, a Thália Színház, a Centrál Színház, a budapesti Katona József Színház, a budaörsi Latinovits Színház, a fővárosi Szkéné Színház és az Eiffel Műhelyház előadásairól.) **12–31**
Este hét után, Teátrum i örjárat – képekben **32–35**
Nemzet Művésze díj **2020 36**
Borbély László: Szakonyi Károly a Nemzet Művésze díj bortokosaként **36–37**
Hegyi Ferenc: A napkeleti bölcsek látogatása **38–39**
Markó Iván különvéleménye **39**
Réfi Zsuzsanna: Eszmecsere Ránki Dezsővel **40–42**
Szakonyi Károly: 90 éves lenne Csoóri Sándor **42–43**

Simon Erika: Találkozás Vida Mónika Ruth zongoraművésszel **44–45**
Alföldy Jenő: Olvassuk újra! Kálnoky Lászlóra emlékezve **46–48**
Kálnoky László: Kedvezőtlen benyomások, Századvég, Megsejtett tartalmak **47**
Vörösmarty-emlékév **48**
Búcsú **Szöcs Gézától 49**
Szöcs Géza: Az Úristen fórt ad mindenkinek, Kolozsvári varázsígék, Búcsú Kolozsvártól, Töredék **49**
Bozók Ferenc: Csokonai rokonai **50–51**
Búzás Huba: Teremtés **52**
Benke László: Liget Szépe **52**
Karácsony évadján – új év küszöbén **52**
Összetartozunk
– Kiállítás a Magyar Nemzeti Galériában **54–B/3**
„A mi szép Magyarországunk”
– Rudolf főherceg előszava **55**
Színház karanténban **B/4**

KÜLÖNSZÁM

Bertalan Tivadar 90. születésnapjára
Szemlélyenek Bertalan Tivadar írásaiból,
a szerző rajzaival illusztrálva

Kedves Olvasóink!

Kérjük önöket, hogy támogassák a Lyukasóra folyóirat megjelenítését azzal, hogy előfizetőink lesznek (lásd: postai előfizetésnél), de segíthetnek alkalmoszerű támogatással is!
Ezt ma már adójuk 1%-ának felajánlásával is megtehetik. Bankszámlaszámunk: Kereskedelmi és Hitelbank 10200940-21519541-00000000. Ha erre a bankszámlára nevük és címük feltüntetése mellett befizetik az éves előfizetési díjat, vagyis a 2640 forintot, a szerkesztőségből is folyamatosan megküldhetjük önöknek a Lyukasóra aktuális számait. Előre is köszönjük, üdvözlettel: a Szerkesztőség.

A MEGJELENÉS TÁMOGATÓI

- Emberi Erőforrások Minisztériuma
- Nemzeti Kulturális Alap
- Pest Megyei Kormányhivatal
- Szerencsejárték Zrt.
- NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft.
- Magyar Építő Zrt.
- Körmendi Galéria
- Márkus Antikó Bt.

Számunkat Ilovsky Béla színházi felvételeivel, Klotz Miklós fényképeivel, Szipál Márton fotóival, Bíró László kötetének képeivel, Ránki Dezső fényképeivel, Vida Mónika képeivel, a Magyar Nemzeti Galéria Összetartozunk című kiállításának képeivel, az Az Osztrák–Magyar Monarchia írásban és képben című könyvsorozat illusztrációival, valamint a Lyukasóra folyóirat archív fotó- és dokumentumanyagaival illusztráltuk.

SZERZŐINK

Alföldy Jenő, 1939
Ágh István, 1938
Bertalan Tivadar, 1930
Bognár Antal, 1951
Borbély László, 1968
Bozók Ferenc, 1973
Czigány György, 1931
Hegyi Ferenc, 1947
Kalász Márton, 1934
Kálnoky László, 1912–1986
Markó Iván, 1947

Réfi Zsuzsanna, 1974
Sághy Ildikó, 1941
Simon Erika, 1971
Szakonyi Károly, 1931
Szöcs Géza, 1953–2020
Weltler Ildikó, 1970